

Winschoter F.C. Timmer in Noorden enige glazenier

Er zijn nog vier, misschien vijf echte glazeniers in ons land. Dat zijn mensen, die het artistieke talent en het ambachtelijke vakmanschap bezitten om gebrandschilderde ramen te maken. Maar velen weten niet dat één van deze kunstenaars in Winschoten woont en werkt. Het is de heer F. C. Timmer, zojuist 58 jaar geworden en als glazenier verbonden aan Glaszaak Wiegers op het Winschoter industrieterrein.

Timmer is een geboren Winschoter. Hij kwam in 1936 in dienst bij de firma Koops aan De Venne te Winschoten en ontving zijn opleiding van Jan Ooms, glazenier en kunstschilder, die later naar Amerika is gegaan. In 1962 werd deze glaszaak overgenomen door de heer A. Wiegers en een compagnon en de heer Timmer ging mee over. Op 1 januari 1967 stichtte de heer Wiegers zijn eigen moderne glaszaak aan de J. A. Koningstraat, waarin de glas-in-loodvervaardiging verder werd ontwikkeld.

Honderden

De artiest en ook de vakman op dit gebied, die zich uitsluitend aan het glazeniersberoep wijdt, is de heer Timmer. Hij heeft nu ruim 41 jaar in dit vak gewerkt en in die tijd honderden glas-in-loodramen vervaardigd. Om een idee te geven: voor kerken in Genemuiden, Hasselt, Doornspijk, Meppel, Olterterp (Fr.), Meeden, Nieuwe Pekela, de kerk aan De Venne en de Rooms Katholieke kerk te Winschoten, voor particuliere woningen en gebouwen. Ook maakte hij panelen gebrandschilderd glas-in-lood voor levering naar Amerika, Australië en Frankrijk.

Op bestelling

De heer Timmer werkt uitsluitend op bestelling. Als men voor een kerk een gebrandschilderd raam wil hebben, of voor een nieuwe bungalow een voordeur met een gezandstraalde afbeelding (die techniek beheerst hij namelijk ook feilloos) dan worden de wensen eerst voorgelegd aan de heer Timmer. Deze maakt een schets op een schaal 1:10 of 1:20. Na goedkeuring wordt de tekening op ware grootte gemaakt, voor glas-in-loodwerk heet dat dan het „carton". Op dit carton wordt het lood, waarin het glas gevat moet worden, in dikke lijnen aangegeven. Op de tekening die zo ontstaat, worden de loodlijnen met een schabloonmes of schaar nagetrokken. Daarbij wordt een dun reepje papier ter dikte van het lood, uit het carton gesneden, zodat alleen de mallen overblijven. Deze mallen worden gebruikt voor het snijden van het glas. Daarvoor worden diverse gekleurde glassoorten gebruikt, naar gelang het ontwerp.

De gesneden stukken glas worden vervolgens op de tekening gelegd en de lijnen worden opgezet met azijncontour. Dit is met azijn vermengde verf, die Timmer zelf maakt en die wordt gewreven met een wrijfsteen.

Na een dag drogen wordt het geheel bedekt met een laag grisaille en hierin kan men dan gaan schilderen. Dit gebeurt op een lichtbak. Het is een minutieus werk, dat grote vakbekwaamheid vereist, erg veel geduld en een geweldige perfectie. Na deze voorbereidingen kan het branden beginnen, in één gasoven, die op aanwijzing van de heer Timmer in Winschoten is gebouwd. Als de met gips bedekte - om aanbakken te voorkomen - afjzieren platen in de binnenoven zijn ge-

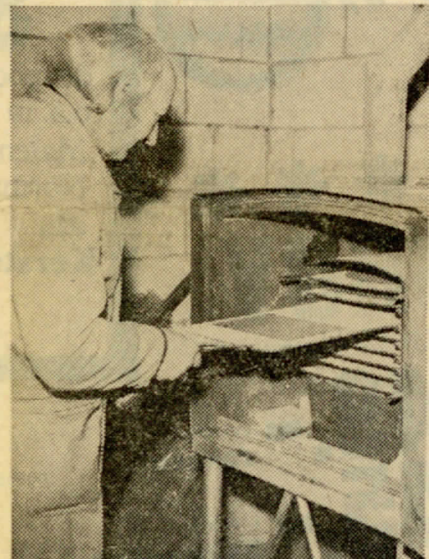
schoven, wordt de temperatuur van de buitenoven opgevoerd tot 600 graden Celcius. Door een kijkgat kan Timmer de gang van zaken in de oven volgen. Hij controleert dat aan de hand van een wachter: een reepje glas, neergelegd op één van de platen, dat rust op twee vuurvaste steentjes. Gaat het reepje glas door de hitte doorbuigen, dan betekent dat, dat de verf intussen in het glas is gezakt. Dan kan de over worden gedooft. De stukken glas kunnen na afkoeling uit de oven worden gehaald.

Kleuren

Daarna kunnen nog verschillende kleuren - transparant of emaille - worden aangebracht en is ook dit naar wens ingebrand, dan kan het glas in lood worden gezet. Dit lood kan met een loodmachine in diverse breedtes worden gedraaid, van 3 tot 15 mm. Als het raam gesoldeerd is, wordt het waterdicht gemaakt met kit en na enkele dagen drogen kan het op de plaats van bestemming worden aangebracht.

Het zijn niet alleen grote objecten zoals kerkranken en panelen, die de heer Timmer vervaardigt. Hij maakt ook familie- en gemeentewapens en medaillons en kan van elke afbeelding die hem wordt gebracht, of dat nu een foto is of een sticker, een gebrandschilderd raam vervaardigen. Zo schildert hij bijvoorbeeld ook portretten, die in een raam worden ingebrand.

Glasplaten van 40x25 cm kunnen als geheel worden gebrandschilderd. Stukken van grotere afmetingen kunnen niet

• Een schuifplaat met glas voor een gebrandschilderd raam gaat in de oven.

in de oven. Er moet dan met loodlijnen worden gewerkt, zodat men een gebrandschilderd glas-in-loodraam krijgt.

Zandstralen

Behalve het glas-in-lood en het gebrandschilderde werk maakt Timmer ook zandstraalwerk. Dat zijn afbeeldingen van figuren in matte tinten

• Een geschilderd medaillon uit de beroepenserie van Jan Luyken, vervaardigd door de heer Timmer.

op helder glas. U komt ze in alle vormen en soorten tegen, vaak in voordeuren, bloemen, boerderijen, herten, noem maar op.

Dit vak vereist ook een aparte techniek. Ook hier wordt eerst een tekening gemaakt, die wordt geschetst op speciaal lijmpapier, dat op het glas wordt geplakt. Dan worden de hoofdlijnen uitgesneden en worden met een zandstraal onder 10 atmosfeer druk de afbeeldingen in het glas gespoten.

Timmer begint met de donkerste partijen en werkt langzamerhand naar de lichtere gradaties toe. Op die manier kunnen in één en dezelfde voorstelling veel nuancerings in tint worden aangebracht.

Het spuiten gebeurt in een speciale cabine. Timmer staat buiten, bedient door een opening de zandstraal en volgt door ramen wat binnen gebeurt. Als materiaal wordt speciaal zand gebruikt, dat siliconenvrij is en uit Australië wordt geïmporteerd.

Gekleurde glassoorten komen trouwens toch vaak uit het buitenland. Dit antieke glas, zoals het heet, dat met de mond in cilinders wordt geblazen, komt voornamelijk uit Oost-Europa. Het wordt steeds kostbaarder, omdat het aantal echte vaklieden ook daar snel terugloopt.

Veel veranderd

Vergeleken met vroeger is er veel veranderd. „Voor de oorlog had je in elk huis glas-in-lood ramen, blank of in kleur," zegt Timmer. „In bovenlichten en traplichten kwam je ze tegen. In het voorjaar werd met de bouw begonnen en in de herfst was het huis klaar en in de tijd van april tot oktober kwamen er altijd vier jongens uit Brabant om mee te helpen glas-in-lood ramen te maken. Na de oorlog heb ik jaren werk gehad aan re-

zandstraalwerk laat hij helemaal over aan Timmer, maar hij heeft er veel belangstelling voor en houdt van deze artistieke dimensie van zijn zaak, die ook een speciaal cachet geeft.

Geen opvolgers

Beiden maken zich zorgen over het feit dat er in dit artistieke ambacht geen opvolgers te vinden zijn. Er zijn niet veel jongeren die zich er mee bezig houden. „Je moet er gevoel voor hebben en ook met geduld kunnen werken. Het is te hopen dat de jongeren zich op deze kunst zullen gaan toeleggen, anders voorzie ik, dat er in de toekomst geen glazenier meer is," zegt Timmer.

Wiegers deelt die vrees. „Er zijn wel jonge mensen die kunnen tekenen en die het vak zouden kunnen leren, maar de eigenlijke interesse ontbreekt." De meesten hebben liever een baan, waarbij ze niet met de handen hoeven te werken of staan liever als leraar voor een technische klas, dan dat ze het vrije beroep in gaan. Het ambachtelijke trekt niet meer."

Het zou erg jammer zijn, als die voorspelling zou uitkomen. Wie het werk van Timmer heeft gezien, in kerken, gemeentehuizen, particuliere woningen, in zijn atelier bij Glaszaak Wiegers of de kleine paneeltjes bij Jacob Koning in Groningen heeft bewonderd, kan beoordelen wat we straks zullen missen.

Huis & Huus 22-12-1977

ijzeren platen in de binnenoven zijn ge-
teeldingen van figuren in matte tinten

● De heer Timmer bezig met het uitsnijden van gezandstraald glas. Achter hem staat de heer Wiegens.

de oorlog heb ik jaren werk gehad aan reparaties van wat in de oorlog was verwoest en de laatste tijd wordt veel luxe werk gevraagd." Hij vindt zijn vak een prachtig ambacht. „Moeilijk," zegt hij. „Het vereist vele fasen van opleiding (je moet erg goed kunnen tekenen) en experimenteren. En natuurlijk liefde voor het vak. Dit vak is mijn hobby."

Artiest

In de familie Timmer is de kunst van vader op zoon gegaan. Timmers' vader was calligraaf, dus iemand die oorkonden en stambomen tekende, met fraaie gothische letters en in prachtig handschrift. Hij was een heel knap kunstenaar. Glazenier Timmer is niet alleen artiest in glaspanelen, hij is ook musicus: speelt orgel en kerkorgel, heeft diverse koren gehad in de omgeving, zoals in Scheemda en Westerlee en dirigeert nu nog het Winschoter Mannenkoor.

De heer Wiegens zegt: „Voor zover ik weet, is Timmer de enige echte glazenier in de vier noordelijke provincies." En hij weet ook wel iets van glas af, want hij is er vanaf zijn jeugd mee opgegroeid. Zijn vader was directeur van een glaszaak in Groningen en Wiegens zelf zit nu al weer 22 jaar in Winschoten. Hij werkte destijds als vertegenwoordiger bij glaszaak Koops, die hij later overnam, met de glazenier, de heer Timmer.

Hij heeft zijn handen vol aan zijn glasgoothandel. Het brandschilder- en